

بررسی نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه جهت آموزش خانواده^۱

نویسنده: سید صادق نبوی دانشجوی دوره دکتری رشته مشاوره دانشگاه بین المللی امام رضاع)

Email: sadegh.nabavi@yahoo.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی و تعیین نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه در زمینه مسایل تربیتی فرزندان صورت گرفت با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش روش تحقیق مورد استفاده، زمینه یابی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران و مدرسین دوره های آموزش خانواده و همچنین اولیای دانش آموزان مدارس متوسطه تابعه اداره کل آموزش و پرورش شهرستانهای استان تهران بودند که نمونه مورد نظر با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای از مناطق شهرستان های تهران انتخاب شدند. جهت جمع آوری داده های این تحقیق از پرسشنامه های محقق ساخته و فرم های مصاحبه استفاده به عمل آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی و آزمون آ استفاده گردید. نتایج حاصل نشان داد که از نظر اولیای دانش آموزان، مدیران و مدرسین دوره ها، محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه انطباق و هماهنگی داشته است و همچنین محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده همه نیازهای آموزشی والدین را در بر نمی گرفت نیازهای دیگر آموزشی والدین دانش آموزان دوره متوسطه عبارت بودند از: آموزش مهارتهای زندگی به فرزندان، مدیریت خانواده و روشهای اداره آن، اعتیاد و آسیب های آن، خانواده متعادل و مشخصه های آن. با توجه به اینکه محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده همه نیازهای والدین را در برنمی گرفت پیشنهاد گردید که مدرسان آموزش خانواده علاوه بر آموزش سر فصل های مصوب، طبق یک نظر خواهی در ابتدای دوره، نیازهای واژگان کلیدی: نیازهای آموزشی، اولیای دانش آموزان، آموزش خانواده، دوره متوسطه

^۱ -این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی است که در مدارس شهرستان های استان تهران اجرا گردیده است.

۱- مقدمه

نقش بسیار مهم خانواده در تربیت فرزندان برکسی پوشیده نیست این کانون مقدس (خانواده) است که اعضای جامعه را می‌پروراند و تحویل می‌دهد. فرزندان قبل از سنین مدرسه در خانواده، به سر می‌برند حتی در سنین مدرسه نیز به جزء حدود ۶ شش ساعت در هر شبانه روز، بقیه وقت خود را در خانه می‌گذارند و از همه جوانب خانواده تأثیر می‌پذیرند. در جوامع پیشرفته کنونی، خانواده مسایل و مشکلات گوناگونی دارد در صورتی که هریک از این مشکلات آگاهانه حل نشود می‌تواند خانواده را از حالت عادی خارج کرده و مشکل آفرین سازد برگزاری کلاسهای آموزش خانواده می‌تواند برای غلبه بر این مسایل و مشکلات و نیز پیشگیری از آنها راهگشا باشد (وفادار، ۱۳۷۴: ۲۴).

در خانواده والدین در موضعی هستند که می‌توانند به گونه ای رفتار کنند که نتیجه آن هدایت رفتار کودک باشد. بنابراین هنگامی که کودک رفتار نامطلوب در منزل نشان می‌دهد دلیل آن می‌تواند واکنش های نامناسب یا ناهمساز والدین باشد در واقع والدین ممکن است نادانسته رفتار نامناسب فرزند خود را تقویت کنند. از این رو اصلاح رفتاری والدین، پیش نیازی است. بر اصلاح رفتاری کودک، که ضرورت آموزش والدین را ایجاد می‌کند. دلیل دیگر برای آموزش اولیاء به جای کار با کودک این است که والدین بیشترین وقت خود را با فرزند خود سپری می‌کنند از این رو تأثیر رفتار والدین روی رفتار کودک به مراتب بیشتر از تأثیر روابط درمانگر بر کودک است که البته این امر دربارهٔ مربیان و معلمان مدارس نیز صدق می‌کند. یکی از هدفهای مهم آموزش اولیاء ایجاد تغییرات مناسب در رفتار آنها در زمینه ارتباط اولیاء با فرزندانشان می‌باشد. اکثر تظاهرات عاطفی را فرزند از والدین فرا می‌گیرد الگوهای متفاوت در رفتار والدین، به واکنش ها و عکس العمل های مختلف فرزندان که گاه سازگارانه و گاه ناسازگارانه است می‌انجامد. در آموزش اولیاء عقیده اصلی بر آن است که والدین در هر سنی می‌توانند فراگیرنده و به توسعه مهارتهای خود بپردازند (عصاره، ۱۳۷۴: ۳۴).

در مطالعه ای توسط پاترسون^۱ (۱۹۷۴)، به نقل از فتح آبادی، (۱۳۸۱) از آموزش رفتاری والدین برای والدین ۲۷ پسر پرخاشگر استفاده شد. پاترسون گزارش می‌دهد که آموزش رفتاری والدین بطور متوسط موجب ۶۰٪ کاهش رفتارهای انحرافی در ۷۵٪ از نمونه شد. مطالعه پاترسون نشان داد که همه خانواده ها به طور یکسان از نتایج « آموزش رفتاری والدین » بهره مند نمی‌شوند. آموزش خانواده یعنی بکارگیری سیستماتیک دانشها، مهارتها، نگرش ها و ارزش هایی که بر رشد و شکوفایی انسانها در ایفای نقش خود به عنوان عضو خانواده، در هر مرحله از دوران زندگی خانوادگی، بیانجامد، در عین حال که خانواده خود مربی اصلی زندگی خانوادگی است، زیرا بیشتر نگرشها، ارزشها، احساسات و الگوهای زندگی در خانه و خیلی قبل از آموزش رسمی آموخته می‌شود. به این دلیل آموزش خانواده یک فرایند دائمی (تمام عمر) است. (نوابی نژاد، ۱۳۷۹: ۷۵).

آموزش خانواده علاوه بر اینکه زمینه ساز تربیت همهانگ خانه و مدرسه می‌باشد می‌تواند معلومات و آگاهیهای اولیای دانش آموزان را در زمینه مسائل تربیتی و مراحل مختلف رشد فرزندان افزایش دهد. تا بدین وسیله ضمن پیشگیری از بروز ناهنجاری های رفتاری و روانی در فرزندان، زمینه شکوفایی استعدادهای بالقوه آنان نیز فراهم شود امروزه با توجه به دستاوردهای روان شناسی و نیز مسایل حاد تربیتی کودکان، روابط خانه و مدرسه و روابط فرزندان با یکدیگر، عقیده بر آن است که آموزش آکادمیک به تنهایی کافی نیست، همه اعضای خانواده به آموزش نظری نیاز مند هستند. این آموزش، دانش مربوط به رشد عاطفی و هوشی کودکان، آگاهی از تعادل میان کودک و دیگر اعضای خانواده را در برمی‌گیرد (تیموری، ۱۳۷۳: ۵۴). «رنه هو^۲ مدیرکل فرهنگی یونسکو معتقد است: وقتی زنی را تعلیم می‌دهیم، در واقع خانواده ای را تعلیم داده ایم (همان، ۱۳۷۳: ۵۵). با توجه به موارد مذکور، اهمیت و ضرورت آموزش خانواده بیش از پیش آشکار می‌گردد لذا برای افزایش آگاهی های تربیتی والدین لازم است که دوره های آموزش خانواده در مدارس با کیفیت بهتری برگزار شود. نوابی نژاد (۱۳۷۹)، عوامل دیگری که آموزش خانواده را ضروری می‌نمایند به شرح ذیل بیان می‌دارد.

-آموزش خانواده در دنیای امروز ضرورتی انکار ناپذیر است.

^۱- paterson

^۲-renehoo

- ورود تکنولوژی به کشورهای جهان سوم، و ایجاد تحولات سریع اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، ارزشی در جوامع در حال توسعه و فشارهای فرهنگی غرب اقتضا می کند تا مدیران و مادران با دستاوردهای جدید تعلیم و تربیت آشنا شوند و با بکارگیری روشهای تربیتی صحیح و با حفظ ارزشهای فرهنگی و اعتقادی جامعه به پرورش فرزندان خود اهتمام ورزند.

- اغلب افراد، والدین رابه خاطر کودکان و نوجوانان شرور و ناآرام و ناموفق، که هم برای خودشان وهم برای مدرسه و جامعه مشکلاتی بوجود می آورند، مورد سرزنش قرار می دهند و برای این گونه والدین طی دوره های آموزش خانواده راه نجاتی خواهد بود.

- اغلب هنگامی که کودکی به هر دلیلی در درس و مدرسه مردود می شود یا با نومییدی ترک تحصیل کند، مربیان و مسئولان مدرسه، والدین و عدم آگاهی های کافی آنها را مقصر اصلی می دانند.

- در مواردی که افراد نواقص بدنی که بر اثر حادثه بوجود آمده باشد و یا حتی نقصهای فیزیولوژیکی مربوط به دوره های قبل از تولد دارند، اغلب والدین سرزنش میشوند و یا چنین احساسی در والدین این کودکان بوجود می آید.

- امروزه به دلیل توجه بیشتر به کودک، والدین علاقه مند هستند تا از آموزشهای ویژه خانواده برخوردار شوند.

بالاخره و از همه مهمتر فرامین الهی و دینی مبتنی بر آموزش جهت اداره صحیح خانه و فرزندان است که لزوم آموزش خانواده را در حد وسیع تری مطرح می کند (نوابی نژاد، ۱۳۷۹: ۶۵).

در طول زندگی شرایط و موقعیتهایی برای خانواده ها بوجود می آید که برخورد متناسب با چنین موقعیتهایی مستلزم آشنایی و کسب اطلاعات جدید می باشد. تشکیل کلاسهای آموزشی خانواده یکی از راههای مهم کسب صلاحیت به منظور ایفای نقش موثر خانواده است زیرا که از طریق آموزش اولیاء، خانواده ها نسبت به توانایی ها و ظرفیت های بالقوه خویش آگاهی یافته و آمادگی لازم را برای مواجهه با شرایط و موقعیت های مختلف در تربیت فرزندان و ایجاد کانون گرم خانوادگی کسب می نمایند (دستورالعمل جامع آموزش خانواده، ۱۳۷۷: ۵). تحقیقات نشان می دهد که در بین عوامل مختلفی که در پرورش شخصیت سالم در کودکان و نوجوانان موثرند، تأثیرات متقابل کودکان و والدین و نحوه برخورد و ارتباط والدین و کودک از مهمترین و بنیادی ترین عوامل محسوب می شود (نوابی نژاد، ۱۳۷۳: ۵۷).

نتایج مطالعه ای که توسط پیگی. اس. مزاروس و همکاران^۱ (۲۰۰۲) صورت گرفته نشان می دهد که جنبه های آموزش والدین مهم هستند و در زمینه ترس و اضطراب بچه ها، آموزش والدین به پیشرفت تحصیلی آنها کمک خواهد کرد. همچنین تشویق والدین به مدرسه رفتن، داشتن سرگرمی های عقلانی توسط بچه ها و تشویق آنها به یادگیری در خانه تأثیر به سزایی در موفقیت تحصیلی فرزندان داشته است. انتظارات واقع بینانه والدین از عملکرد مدرسه ای کودکان نیز، با عملکرد مثبت تحصیلی آنها ارتباط داشت.

مطالعه ای در خصوص تأثیر جنس، سن، مذهب و شغل در برنامه آموزش خانواده در سال ۱۹۸۴ روی ۳۳۵ بزرگسال انجام شده است این مطالعه تأثیراتی را بررسی کرده است که جنسیت، سن، مذهب و شغل بر روی نگرش افراد در مورد چگونگی برنامه ریزی آموزش خانواده دارد. نتایجی که در این بررسی به دست آمد، تأثیرات موارد فوق را بر روی نگرش بزرگسالان تأیید کرد. پاسخگویانی که از وضعیت های شغلی بالاتری برخوردار بودند نگرش مطلوب تری داشتند همچنین آنها نشان دادند که برنامه ریزی آموزش خانواده باید بر پایه واساس مذهب فراگیران صورت گیرد (مرسیر^۲، ۱۹۸۴، به نقل از ثابتی، ۱۳۷۵: ۴۲).

با توجه به اهمیت و نقش خانواده در شکل گیری و رشد ابعاد گوناگون شخصیتی فرزندان، ضروری است که والدین از یافته های جدید تعلیم و تربیت و علم روان شناسی در زمینه مسایل تربیتی کودکان و نوجوانان آگاه شده و به صورت مستمر آموزش ببینند. بدین طریق آنها خواهند توانست ضمن پیشگیری از بروز ناهنجاری های روانی رفتاری در میان فرزندان، استعداد های بالقوه آنها را نیز شکوفا سازند.

در راستای رفع این نیاز ضروری خانواده ها، از اوایل قرن بیستم در برخی از کشورها کلاسهایی در مدارس برای آموزش مسائل تربیتی به اولیای دانش آموزان طراحی و اجرا شده است. در کشور ما نیز در سال ۱۳۴۶ انجمنی با نام انجمن ملی اولیاء و مربیان ایران تاسیس شد و از سال ۱۳۵۱ در راستای اهداف انجمن کلاسهایی برای آموزش موضوعات خانوادگی و تربیتی در برخی از مدارس تشکیل شد. پس از

۱۳۶۸ دفتر مرکزی انجمن
سطح مدارس تشکیل گردید.
نمایند بدین ترتیب آموزش

۱-peggy.mezaros & others

۲-mercier

در حال حاضر دوره های آموزش خانواده در سراسر کشور ، براساس دستور العمل جامع آموزش خانواده (مصوب شورای عالی انجمن اولیاء و مربیان ، تیر ماه ۱۳۷۷) به منظور افزایش آگاهی های تربیتی والدین و رفتار مناسب در محیط خانواده و اجتماع ، در سطح مدارس تشکیل میشود. یکی از نکات مهم مربوط به برنامه ریزی و مدیریت برنامه های آموزش خانواده ، توجه به نیازهای آموزشی خانواده ها با توجه به شرایط اقلیمی ، اجتماعی و فرهنگی منطقه سکونت آنها است که براساس آن محتوای برنامه آموزش خانواده طراحی و تدوین می شود . نتایج تحقیقات انجام شده در چند سال اخیر (ثابتی ، ۱۳۷۵ ، تقی زاده ، ۱۳۷۷ ، قمری ومهران ، ۱۳۷۵) نشان می دهد که یکی از عوامل مهم که موجب کاهش استقبال و گرایش اولیاء نسبت به آموزش خانواده گردیده ، کاربرد نبودن محتوا و مطالب آموزشی برای اولیای دانش آموزان بوده است .

با نگاهی به نتایج برخی از پژوهشهای خارجی و داخلی می توان دریافت که ضرورت تشکیل دوره های آموزش خانواده در مدارس در جهت افزایش آگاهی ها و دانسته های تربیتی والدین ، تغییر و اصلاح نگرش آنها نسبت به انتظارات و توقعاتشان از فرزندان امری اجتناب ناپذیر است. نتایج برخی پژوهشها(رفاه کار وحسن پور، ۱۳۷۵ ، محمدخانی، ۱۳۷۶ ، کریمی، ۱۳۷۶) نشان می دهد که مشکلاتی نظیر استفاده از روش یکنواخت سخنرانی، کار بردی نبودن مباحث و مطالب، تکراری بودن مباحث کلاسها ، تخصص نداشتن مدرس آموزش خانواده و... از کارایی این دوره ها کاسته و موجب استقبال کمتر اولیای دانش آموزان شده است.

با توجه به موارد فوق به نظر می رسد که محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده کاملاً منطبق با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان نبوده است . لذا پژوهش حاضر درصدد است که اولاً نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه را مورد شناسایی قرار داده و ثانیاً میزان انطباق محتوای دوره های آموزشی حاضر را با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان تعیین نماید تا از این طریق علاوه بر سنجش نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان ، پیشنهادهای و راهکارهای عملی مبتنی بر یافته های پژوهش جهت جذب بیشتر اولیاء به دوره های آموزش خانواده و افزایش کارایی دوره ها به کارشناسان و برنامه ریزان ذیربط ارایه دهد.

۲- روش شناسی پژوهش

با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش روش تحقیق مورد استفاده ،زمینه یابی بوده است . از آنجائی که در این پژوهش از اولیای دانش آموزان مدارس متوسطه و همچنین مدیران و مدرسین دوره های آموزش خانواده پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان در زمینه تربیتی فرزندان نظرخواهی به عمل آمده از روش زمینه یابی استفاده شده است.

جامعه آماری،حجم نمونه وروش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران و مدرسین دوره های آموزش خانواده و همچنین اولیای دانش آموزان مدارس متوسطه ، تابعه اداره کل آموزش و پرورش شهرستانهای استان تهران بود که در دوره های آموزش خانواده شرکت نموده بودند.برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده به عمل آمد. حجم نمونه اولیه برابر ۵۵۰ نفر بود که در مطالعه حاضر پس از کنار گذاردن پرسشنامه های ناقص و مخدوش به ۵۲۷ نفر رسید همچنین مدیران و مدرسین دوره های آموزش خانواده مدارس انتخاب شده به عنوان نمونه آماری از جامعه مدیران و مدرسین دوره های آموزش خانواده انتخاب گردیدند که شامل ۵۱ مدرس دوره و ۴۸ مدیر دوره بود.

برای انتخاب افراد نمونه از اولیای دانش آموزان از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای استفاده شده است . به همین منظور ابتدا مناطق آموزشی شهرستانهای استان تهران از لحاظ موقعیت جغرافیائی ، اقلیمی و شرایط فرهنگی و اجتماعی به چهار منطقه غرب - شرق - شمال و جنوب تقسیم شدند. سپس از بین هر منطقه دو ناحیه آموزشی به طور تصادفی انتخاب شدند. در مجموع ۸ ناحیه آموزشی از شهرستانهای استان تهران انتخاب گردیدند.

در مرحله بعد از هر ناحیه آموزشی بطور تصادفی ۳ دبیرستان از میان مدرسی که دوره آموزش خانواده در آنها برگزار گردیده، انتخاب شد سپس از هر مدرسه نیز بطور تصادفی ۲۳ نفر از اولیای دانش آموزان(که دوره آموزش خانواده را گذرانده بودند) انتخاب شدند.

جهت جمع آوری داده های این تحقیق از اولیای دانش آموزان از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. همچنین برای جمع آوری اطلاعات از مدیران و مدرسین دوره های آموزش خانواده از مصاحبه با ساختار استفاده به عمل آمد. پس از تهیه و تدوین پرسشنامه های پژوهش، برای اطمینان یافتن از دقت و صحت عمل، پرسشنامه ها قبل از اجرای نهایی به صورت مقدماتی و آزمایشی در مدارس یک ناحیه آموزشی اجراء شد و بعد از اصلاحات نهایی و بدست آوردن ضریب اعتبار و روایی قابل اطمینان، نسبت به اجرای نهایی آنها اقدام گردید. برای اجرای پژوهش، پژوهشگرانی از نواحی آموزشی انتخاب گردیدند. طی برگزاری یک جلسه آموزشی، پس از بیان اهداف تحقیق، توضیحات لازم راجع به نحوه اجرای پژوهش بصورت مبسوطی به آنها ارائه شد همچنین جهت اجرای بهتر پژوهش فرم راهنمای انجام مصاحبه و تکمیل پرسشنامه های تحقیق تهیه شده و به همراه پرسشنامه ها به نواحی آموزشی ارسال گردید.

پژوهشگران مطابق راهنمای مربوطه، در جلسات پایانی دوره آموزش خانواده به مدارس منتخب مراجعه نموده و نسبت به اجرای پرسشنامه های اولیای پس از ارائه توضیحات لازم اقدام نمودند همچنین با استفاده از مصاحبه، فرم های مربوط به مدیر و مدرس دوره را تکمیل نموده و پس از جمع آوری پرسشنامه ها و فرم های مصاحبه، از طریق واحد انجمن اولیاء و مربیان ناحیه آموزشی به اداره کل آموزش و پرورش (کارشناسی انجمن اولیاء و مربیان) ارسال گردید. در پایان پس از دریافت کلیه پرسشنامه ها و فرم های مصاحبه توسط مجری طرح، اطلاعات مورد نیاز استخراج گردیده و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

۳- روش های تجزیه و تحلیل اطلاعات

با توجه به سئوالهای پژوهش جهت تجزیه و تحلیل داده ها از شاخص های آمار توصیفی و استنباطی به شرح زیر استفاده شد.

۱- آمار توصیفی: از جدول توزیع فراوانی، درصد، نمودار ستونی جهت تحلیل داده ها استفاده به عمل آمد. ابتدا مشخصات فردی والدین، مدیران و مدرسین دوره های آموزش خانواده از طریق جداول توزیع فراوانی و نمودارهای ستونی توصیف شدند سپس میزان انطباق محتوای دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی والدین از نظر اولیاء، مدیران و مدرسین دوره هادر مقیاس رتبه ای تنظیم و بوسیله جداول توزیع فراوانی و درصد توصیف شدند. همچنین نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان از نظر آنها، مدیران و مدرسین دوره ها از طریق جداول توزیع فراوانی و درصد توصیف گردیدند.

۲- آمار استنباطی: در این پژوهش علاوه بر سئوالات باز پاسخ از سئوالات بسته پاسخ در طیف لیکرت نیز استفاده شد. با توجه به اینکه هر کدامیک از پرسش های پرسشنامه و مصاحبه ۵ گزینه ای بوده و نمرات (۵-۱) به آنها تعلق می گرفت و جمع نمرات کسب شده آزمودنیها در پرسش ها مدنظر بود لذا مقیاس اندازه گیری فاصله ای در نظر گرفته شد و از آزمون T تک نمونه ای جهت آزمون سئوالات تحقیق و تحلیل استنباطی داده ها استفاده به عمل آمد. لازم به ذکر است که تجزیه و تحلیل داده های پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ۱۲ صورت گرفت.

ابزار های پژوهش

با توجه به سئوالهای این پژوهش، اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه و فرم های مصاحبه (با ساختار) محقق ساخته بدست آمد که در اینجا به اختصار به ذکر آنها پرداخته می شود:

۱- پرسشنامه اولیای دانش آموزان: به منظور نظر خواهی از اولیای دانش آموزان دوره متوسطه پیرامون نیاز های آموزشی آنها در زمینه مسایل تربیتی فرزندان، میزان انطباق (تطابق) محتوای دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی آنان و جمع آوری سایر اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه استفاده به عمل آمد. پرسشنامه های مذکور شامل تعدادی سئوال بسته پاسخ (از نوع مقیاس پنج درجه ای و سه درجه ای لیکرت) و تعدادی سئوال باز پاسخ بود که با لحاظ نمودن دستورالعمل آموزش خانواده، ادبیات پژوهشی مربوط و نظرات ناظر طرح و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان تهیه و تدوین شده بود. به طور کلی پرسشنامه والدین از سه قسمت تشکیل شده بود. قسمت اول شامل مشخصات فردی (جنس، سن، تحصیلات و...) و قسمت دوم شامل تعدادی سئوال پیرامون عملکرد دوره های آموزش خانواده و قسمت سوم شامل سئوالاتی در زمینه نیازهای آموزشی والدین بود.

۲- فرم مصاحبه مدرس دوره: به منظور جمع آوری اطلاعات کامل و دقیق از مدرسین دوره های آموزش خانواده پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان، میزان انطباق (تطابق) محتوای دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیاء و عملکرد دوره ها، این فرم تدوین شد که می بایستی از طریق انجام مصاحبه با مدرسین به تکمیل آن پرداخته می شد. فرم مذکور شامل تعدادی سئوال بسته پاسخ

(از نوع مقیاس پنج درجه ای و سه درجه ای لیکرت) و تعدادی سؤال باز پاسخ بود که با مطالعه دستورالعمل های آموزش خانواده ، ادبیات پژوهشی و لحاظ نمودن نظرات ناظر طرح و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان تهیه و تدوین شده بود .

۳- **فرم مصاحبه مدیر دوره :** به منظور جمع آوری اطلاعات کامل و دقیق از مدیران دوره های آموزش خانواده پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان ، میزان انطباق (تطابق) محتوای دوره های آموزش خانواده بانیزهای آموزشی اولیاء و عملکرد دوره ها، این فرم تدوین شد که می بایستی از طریق انجام مصاحبه با مدیران به تکمیل آن پرداخته می شد. فرم مذکور شامل تعدادی سؤال بسته پاسخ (از نوع مقیاس پنج درجه ای و سه درجه ای لیکرت) و تعدادی سؤال باز پاسخ بود که با استفاده از دستورالعمل های آموزش خانواده ، ادبیات پژوهشی مربوط و لحاظ نمودن نظرات ناظر طرح و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان تهیه و تدوین شده بود .

پایایی و روایی ابزار های پژوهش

جهت تعیین روایی^۱ پرسشنامه های اولیای دانش آموزان ، و فرم های مصاحبه (با ساختار) مدرس و مدیر دوره از دو بعد روایی صوری و محتوایی استفاده شد. به منظور حصول اطمینان از روایی پرسشنامه ها و فرم ها سعی شد که تمام سئوالات پژوهش از طریق آنها تحت پوشش قرار گیرد . همچنین به تأیید صاحب نظران ، ناظر طرح و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان نیز رسید. برای بررسی پایایی^۲ (اعتبار) ابزارهای جمع آوری داده ابتدا تعدادی از پرسشنامه ها و فرم ها (۱۰ مدرس و ۱۰ مدیر دوره - ۵۰ پرسشنامه اولیای دانش آموزان) در سطح یکی از نواحی آموزشی اجرا شد و سپس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ضریب پایایی آنها به شرح زیر بدست آمد:

مقدار ضریب پایایی کل سئوالات پرسشنامه اولیای دانش آموزان $\alpha = 0/80$

مقدار ضریب پایایی کل سئوالات فرم مصاحبه مدرس دوره $\alpha = 0/76$

مقدار ضریب پایایی کل سئوالات فرم مصاحبه مدیر دوره $\alpha = 0/75$

ضرایب مذکور نشان دهنده ضریب پایایی قابل اطمینانی برای ابزار های پژوهش است . بنا بر این پس از اطمینان از میزان پایایی و معتبر بودن پرسشنامه ها و فرم های مصاحبه ، نسبت به اجرای آنها در سطح مناطق آموزشی منتخب اقدام گردید.

۴- یافته ها

در جداول شماره یک تا دوازده اطلاعات توصیفی ، تحلیل استنباطی داده ها و یافته ها ارائه شده است.

^۱-Validity
^۲-Reliability

جدول شماره ۱. توزیع فراوانی پاسخ های اولیای دانش آموزان دوره متوسطه به سئوالات (۱-۵) پرسشنامه

سوال (۵)		سوال (۴)		سوال (۳)		سوال (۲)		سوال (۱)		سوالا ت
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۸,۷۲	۴۶	۱۱,۱۹	۵۹	۱۳,۴۷	۷۱	۴,۵۵	۲۴	۴,۷۴	۲۵	کم
۳۹,۰۸	۲۰۶	۴۰,۴۱	۲۱۳	۵۷,۱۱	۳۰۱	۳۲,۴۴	۱۷۱	۴۴,۰۲	۲۳۲	متوسط
۵۱,۰۴	۲۶۹	۴۶,۶۷	۲۴۶	۲۹,۴۱	۱۵۵	۶۲,۰۴	۳۲۷	۵۱,۰۴	۲۶۹	زیاد
۱,۱۳	۶	۱,۷۰	۹	۱,۸۹	۱۰	,۹۴	۵	,۱۸	۱	بی پاسخ
۱۰۰	۵۲۷	۱۰۰	۵۲۷	۱۰۰	۵۲۷	۱۰۰	۵۲۷	۱۰۰	۵۲۷	جمع

همان طور که در جدول فوق مشاهده می شود:

- ۱- اکثر پاسخ دهندگان به سوال (۱) گزینه زیاد (۵۱,۰۴ درصد) را انتخاب کرده اند بنابراین می توان گفت که پدران و مادران تمایل زیادی به شرکت در دوره های آموزش خانواده داشتند.
- ۲- اکثر پاسخ دهندگان به سوال (۲) گزینه زیاد (۶۲/۰۴ درصد) را انتخاب کرده اند لذا می توان گفت که از نظر اولیاء دوره های آموزش خانواده تاثیر زیادی بر رفتار آنها داشته است.
- ۳- اکثر پاسخ دهندگان به سوال (۳) گزینه متوسط (۵۷/۱۱ درصد) را انتخاب نموده اند لذا می توان اظهار داشت که انتظارات اولیاء در حد متوسطی بر آورده شده است.
- ۴- اکثر پاسخ دهندگان به سوال (۴) گزینه زیاد (۴۶/۶۷ درصد) را انتخاب نموده اند لذا می توان گفت که مطالب بیان شده در جلسات آموزش خانواده تا حد زیادی در بهبودی رفتار آنان با همسر و فرزندان تاثیر داشته است.
- ۵- اکثر پاسخ دهندگان به سوال (۵) گزینه زیاد (۵۱/۰۴ درصد) را انتخاب نموده اند لذا می توان اظهار داشت که شرکت در جلسات آموزش خانواده تا اندازه زیادی به افزایش آگاهی ها و دانسته های تربیتی اولیاء کمک نموده است.

جدول شماره ۲. نظرات اولیای دانش آموزان دوره متوسطه در مورد محتوای آموزشی دوره آموزش خانواده

میزان انطباق						ردیف	عناوین آموزشی دوره
فراوانی، درصد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
F	۱۴	۲۵	۱۵۸	۱۷۰	۱۶۰	۱	تحولات زیستی، روانی و اجتماعی نوجوانان
P	۲,۶۵	۴,۷۴	۲۹/۹۸	۳۲,۲۵	۳۰,۳۶		
F	۱۲	۳۵	۱۰۰	۱۸۵	۱۹۵	۲	اصول برقراری روابط انسانی با فرزندان در دوره دبیرستان
P	۲,۲۷	۶,۶۴	۱۸,۹۷	۳۵,۱۰	۳۷/۰۰		
F	۲۱	۳۱	۱۰۵	۲۰۵	۱۶۵	۳	بهداشت روانی نوجوان
P	۳,۹۸	۵,۸۸	۱۹,۹۲	۳۸,۸۹	۳۱,۳۰		
F	۳۲	۲۵	۱۱۵	۱۶۰	۱۹۵	۴	هدایت اخلاقی و دینی نوجوان
P	۶,۰۷	۴,۷۴	۲۱,۸۲	۳۰,۳۶	۳۷,۰۰		
F	۲۲	۶۵	۱۲۵	۱۷۵	۱۴۰	۵	هدایت اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی
P	۴,۱۷	۱۲,۳۳	۲۳,۷۱	۳۳,۲۰	۲۶,۵۶		
F	۲۷	۸۵	۱۴۵	۱۴۵	۱۲۵	۶	هدایت جنسی مسایل مربوط به ازدواج
P	۵,۱۲	۱۶,۱۲	۲۷,۵۱	۲۷,۵۱	۲۳,۷۱		
F	۱۷	۲۵	۹۵	۱۷۰	۲۲۰	۷	راهنمایی تحصیلی و شغلی در دوره دبیرستان
P	۳,۲۲	۴,۷۴	۱۸,۰۲	۳۲,۲۵	۴۱,۷۴		

جدول فوق نشان دهنده نظرات اولیای دانش آموزان دوره متوسطه پیرامون محتوای آموزشی دوره آموزش خانواده است. همانطوری که در جدول مذکور مشاهده می شود. بیشترین فراوانی و درصد پاسخ به سؤال ۶ پرسشنامه مربوط به گزینه زیاد و خیلی زیاد می باشد بنابراین می توان گفت از نظر اولیای دانش آموزان، محتوای آموزشی دوره آموزش خانواده تا اندازه زیادی مورد نیاز آنها بوده است.

جدول شماره ۳. نظرات اولیای دانش آموزان دوره متوسطه پیرامون نیازهای آموزشی

ردیف	نیازهای آموزشی	فراوانی	درصد
۱	ویژگی های رشد در دوره نوجوانی	۳۰۰	۵۶,۹۲
۲	آشنایی با مراحل رشد جسمی ، ذهنی، عاطفی و اجتماعی نوجوان	۳۰۰	۵۶,۹۲
۳	راهنمایی تحصیلی و شغلی فرزندان نوجوان	۳۲۰	۶۰,۷۲
۴	عوامل موثر در رشد تحصیلی و شغلی نوجوان	۳۱۰	۵۸,۸۲
۵	انتظارهای نوجوانان از بزرگسالان	۴۰۰	۷۵,۹۰
۶	نحوه ارتباط والدین با فرزندان نوجوان	۴۱۰	۷۷,۷۹
۷	اصول برقراری رابطه انسانی مطلوب با فرزندان دبیرستانی	۳۱۰	۵۸,۸۲
۸	هویت یابی نوجوان	۲۷۰	۵۱,۲۳
۹	نیازها و علایق نوجوان	۳۵۰	۶۶,۴۱
۱۰	بهداشت روانی نوجوان	۱۷۰	۳۲,۲۵
۱۱	نحوه گذراندن مطلوب اوقات فراغت در نوجوانان	۲۹۰	۵۵,۰۲
۱۲	آشنایی با کتابهای مناسب نوجوانان	۳۱۰	۵۸,۸۲
۱۳	تربیت دینی و اخلاقی نوجوان	۳۳۰	۶۲,۶۱
۱۴	آموزش مهارتهای اجتماعی به نوجوان	۲۶۰	۴۹,۳۳
۱۵	آشنایی با ویژگی های عاطفی و روانی نوجوان	۳۸۰	۷۲,۱۰
۱۶	برنامه ریزی تحصیلی و درسی برای فرزندان دبیرستانی	۳۰۵	۵۷,۸۷
۱۷	آسیب های اجتماعی در دوره نوجوانی و شیوه های مقابله با آنها	۳۲۵	۶۱,۶۶
۱۸	مشکلات تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی و چگونگی حل آنها	۳۰۸	۵۸,۴۴
۱۹	نحوه همکاری خانه و مدرسه در امور آموزشی	۲۵۰	۴۷,۴۳
۲۰	رفتارهای ناپهنجار نوجوان و چگونگی کاهش آنها	۳۱۲	۵۹,۲۰
۲۱	اعتیاد و آسیب های آن	۲۹۰	۵۵,۰۲

۴۳,۶۴	۲۳۰	خانواده متعادل و مشخصه های آن	۲۲
۴۷,۴۳	۲۵۰	مدیریت خانواده و روش های اداره آن	۲۳
۴۱,۷۴	۲۲۰	اقتصاد خانواده و شیوه های بهینه سازی آن	۲۴

جدول فوق نشان دهنده نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان از نظر خود آن ها می باشد چنان که ملاحظه می شود بیشترین فراوانی و درصد مربوط به ردیف (۶)، (۵) و (۱۵) می باشد.

جدول شماره ۴. توزیع فراوانی پاسخهای مدیران مدارس متوسطه به سوالات (۱-۴) مصاحبه

سوال (۴)		سوال (۳)		سوال (۲)		سوال (۱)		مقیاس ارزیابی
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
%	۰	۸/۳۴	۴	۱۶/۶۷	۸	۸/۳۴	۴	کم
۴/۱۷	۲	۴۵/۸۳	۲۲	۵۸/۳۳	۲۸	۶۶/۶۶	۳۲	متوسط
۹۵/۸۳	۴۶	۴۵/۸۳	۲۲	۲۵	۱۲	۲۵	۱۲	زیاد
۱۰۰	۴۸	۱۰۰	۴۸	۱۰۰	۴۸	۱۰۰	۴۸	جمع

جدول شماره ۴- نشان می دهد که :

- ۱- اکثر پاسخ دهندگان (۶۶,۶۶ درصد) به سوال (۱) گزینه متوسط را انتخاب کرده اند بنا بر این می توان گفت از نظر مدیران والدین تمایل متوسطی به شرکت در دوره های آموزش خانواده دارند.
- ۲- اکثر پاسخ دهندگان (۵۸,۳۳ درصد) به سوال (۲) گزینه متوسط را انتخاب کرده اند لذا می توان گفت که از نظر مدیران پس از شرکت والدین در دوره های آموزش خانواده، مشکلات دانش آموزان تا حد متوسطی کاهش یافته است.
- ۳- اکثر پاسخ دهندگان (۹۱,۶۶ درصد) گزینه متوسط و زیاد را انتخاب نموده اند در نتیجه می توان اظهار داشت که از نظر مدیران دوره های آموزشی تا حد زیادی بر رفتار والدین تأثیر گذاشته است.
- ۴- اکثر پاسخ دهندگان (۹۵,۸۳ درصد) گزینه زیاد را انتخاب نموده اند لذا می توان گفت که از نظر مدیران برگزاری دوره های آموزش خانواده برای اولیای دانش آموزان بسیار ضروری بوده است.

جدول شماره ۵. نظرات مدیران دوره متوسطه در مورد محتوای آموزشی دوره آموزش خانواده

میزان انطباق						ردیف	عناوین آموزشی دوره
فراوانی، درصد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
F	۰	۰	۴	۱۸	۲۶	۱	تحولات زیستی، روانی و اجتماعی نوجوان
P	۰	۰	۸/۳۴	۳۷/۵	۵۴/۱۶		
F	۰	۰	۲	۱۰	۳۶	۲	اصول برقراری رابطه انسانی با فرزندان در دوره دبیرستان
P	۰	۰	۴/۱۷	۲۰/۸۳	۷۵		
F	۰	۰	۸	۸	۳۲	۳	بهداشت روانی نوجوان
P	۰	۰	۱۶/۶۷	۱۶/۶۷	۶۶/۶۶		
F	۲	۰	۴	۱۶	۲۶	۴	هدایت اخلاقی و دینی نوجوان
P	۴/۱		۸/۳۴	۳۳/۳۳	۵۴/۱۶		
F	۲	۴	۸	۸	۲۶	۵	هدایت اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی
P	۴/۱	۸/۳۴	۱۶/۶۷	۱۶/۶۷	۵۴/۱۵		
F	۰	۲	۶	۱۰	۳۰	۶	هدایت جنسی و مسایل مربوطه به ازدواج
P	۰	۴/۱۷	۱۲/۵	۲۰/۸۳	۶۲/۵		
F	۲	۰	۴	۲۰	۲۲	۷	راهنمایی تحصیلی و شغلی در دوره دبیرستان
P	۴/۱	۰	۸/۳۴	۳۴/۱۶	۴۵/۸۳		

همانطوری که در جدول فوق مشاهده میشود بیشترین فراوانی و درصد پاسخ به سوال (۵) پرسشنامه مربوط به گزینه های زیاد و خیلی زیاد می باشد بنابراین میتوان گفت که از نظر مدیران، محتوای آموزشی دوره آموزش خانواده تا اندازه زیادی مورد نیاز اولیای دانش آموزان دوره متوسطه بوده است.

جدول شماره ۶. نظرات مدیران پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه

ردیف	نیازهای آموزشی	فراوانی	درصد
۱	آشنایی با ویژگی های روانی و عاطفی نوجوان	۲۴	۵۰
۲	نحوه ارتباط والدین با فرزندان نوجوان	۲۶	۵۴/۱۶
۳	آسیب های اجتماعی در دوره نوجوانی و راههای مقابله با آنها	۱۶	۳۳/۳۳
۴	راهنمایی تحصیلی و شغلی فرزندان نوجوان	۱۶	۳۳/۳۳
۵	تربیت اخلاقی و دینی نوجوان	۲۲	۴۵/۸۳
۶	هدایت جنسی مسایل مربوط به ازدواج	۱۲	۲۵
۷	بهداشت روانی نوجوان	۸	۱۶/۶۶
۸	آموزش مهارتهای زندگی به فرزندان نوجوان	۶	۱۲/۵
۹	چگونگی برقراری ارتباط مطلوب با مدرسه	۶	۱۲/۵
۱۰	روشهای دوست یابی و نحوه برخورد با جنس مخالف	۶	۱۲/۵
۱۱	آشنایی با مراحل رشد جسمی ، ذهنی ، عاطفی و اجتماعی نوجوان	۸	۱۶/۴۴
۱۲	آموزش مهارتهای اجتماعی به نوجوان	۸	۱۶/۶۶
۱۳	نحوه ارتباط والدین با یکدیگر	۶	۱۲/۵

جدول فوق نشان دهنده نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان از نظر مدیران مدارس می باشد. چنان که ملاحظه می شود بیشترین فراوانی و درصد مربوط به ردیف (۲) ، (۱) و (۵) می باشد.

جدول شماره ۷. توزیع فراوانی پاسخهای مدرسین مدارس متوسطه به سوالات (۱-۳) مصاحبه

سوال (۳)		سوال (۲)		سوال (۱)		مقیاس ارزیابی
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۵,۸۸	۳	۵,۸۸	۳	۵,۸۸	۳	کم
۱۱,۷۶	۶	۳۱,۳۷	۱۶	۲۵,۴۹	۱۳	متوسط
۸۲,۳۵	۴۲	۶۲,۷۴	۳۲	۶۸,۶۲	۳۵	زیاد
۱۰۰	۵۱	۱۰۰	۵۱	۱۰۰	۵۱	جمع

جدول شماره ۷ نشان می دهد که :

۱- اکثر پاسخ دهندگان (۶۸,۶۲ درصد) به سوال (۱) گزینه زیاد را انتخاب کرده اند بنابراین می توان گفت که از نظر مدرسین استقبال والدین از دوره های آموزش خانواده بسیار خوب بوده است.

۲- اکثر پاسخ دهندگان (۶۲,۷۴ درصد) به سوال (۲) گزینه زیاد را انتخاب کرده اند لذا می توان گفت از نظر مدرسین ، دوره های آموزشی تا اندازه زیادی بر رفتار والدین تاثیر داشته است.

۳- اکثر پاسخ دهندگان (۸۲,۳۵ درصد) به سوال (۳) گزینه زیاد را انتخاب نموده اند در نتیجه می توان اظهار داشت از نظر مدرسین ، شرکت اولیا در جلسات آموزش خانواده تا حد زیادی موجب ارتقاء آگاهی های تربیتی آنها شده است.

جدول شماره ۸. نظرات مدرسین دوره متوسطه در مورد محتوای آموزشی دوره آموزش خانواده

میزان انطباق						عناوین آموزشی دوره	رتبه
فراوانی درصد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
F	۳	۳	۵	۲۰	۲۰	تحولات زیستی ، روانی و اجتماعی نوجوان	۱
P	۵,۸۸	۵,۸۸	۹,۸	۳۹,۲۱	۳۹,۲۱		
F	۰	۰	۲	۲۴	۲۵	اصول برقراری رابطه انسانی با فرزندان در دوره دبیرستان	۲
P	۰	۰	۳,۹	۴۷,۰۵	۴۹,۰۱		
F	۴	۰	۶	۱۵	۲۶	بهداشت روانی نوجوان	۳
P	۷,۸۴	۰	۱۱,۷	۲۹,۴۱	۵۰,۹۸		

F	۰	۰	۶	۲۰	۲۵	هدایت اخلاقی و دینی نوجوان	۴
P	۰	۰	۱۱,۱	۳۹,۲۱	۴۹,۰۱		
F	۳	۰	۱۰	۱۸	۲۰	هدایت اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی	۵
P	۵,۸۸	۰	۱۹,۶	۳۵,۲۹	۳۹,۲۱		
F	۴	۰	۳	۲۴	۲۰	هدایت جنسی و مسایل مربوطه به ازدواج	۶
P	۷,۸۴	۰	۵,۸	۴۷,۰۵	۳۹,۲۱		
F	۰	۰	۸	۳۵	۸	راهنمایی تحصیلی و شغلی در دوره دبیرستان	۷
P	۰	۰	۱۵,۶	۶۸,۶۲	۱۵,۶۸		

چنانچه در جدول فوق مشاهده میشود بیشترین فراوانی و درصد پاسخ به سوال (۴) پرسشنامه مربوطه به گزینه های زیاد و خیلی زیاد می باشد. بنابراین میتوان گفت که از نظر مدرسین، محتوای آموزشی دوره آموزش خانواده تا اندازه زیادی مورد نیاز اولیای دانش آموزان دوره متوسطه بوده است.

جدول شماره ۹. نظرات مدرسین پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه

ردیف	نیازهای آموزشی	فراوانی	درصد
۱	نحوه ارتباط والدین با فرزندان نوجوان	۳۶	۷۰,۵۸
۲	چگونگی برقراری ارتباط مناسب با مدرسه	۱۰	۱۹,۶۰
۳	آسیبهای اجتماعی در دوره نوجوانی و شیوه های مقابله با آنها	۸	۱۵,۶۸
۴	آموزش مهارتهای زندگی به فرزندان نوجوان	۸	۱۵,۶۸
۵	بهداشت روانی نوجوان	۱۸	۳۵,۲۹
۶	آشنایی با ویژگی های روانی و عاطفی نوجوان	۱۵	۲۹,۴۱
۷	آشنایی با مراحل رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی نوجوان	۱۳	۲۵,۴۹
۸	آموزش مهارت های اجتماعی به نوجوان	۱۵	۲۹,۴۱
۹	هدایت جنسی و مسایل مربوط به ازدواج	۱۰	۱۹,۶۰
۱۰	راهنمایی تحصیلی و شغلی فرزندان نوجوان	۸	۱۵,۶۸
۱۱	تربیت اخلاقی و دینی نوجوان	۲۰	۳۹,۲۱

۹,۸۰	۵	روشهای دوست یابی و نحوه برخورد با جنس مخالف	۱۲
۹,۸۰	۵	آشنایی با مراکز مشاوره خانواده	۱۳
۱۱,۷۶	۶	نحوه ارتباط والدین با یکدیگر	۱۴

جدول فوق نشان دهنده نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه از نظر مدرسین دوره های آموزش خانواده می باشد چنان که ملاحظه می شود بیشترین فراوانی و درصد مربوط به ردیف (۱)، (۱۱) و (۵) می باشد.

جدول شماره ۱۰. نتایج تحلیل آماری نظرات اولیای دانش آموزان درباره میزان انطباق محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده با

نیازهای آموزشی

ردیف	عناوین دوره	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	درجه (d آزادی)	سطح معنی داری (α)	t محاسبه شده
۱	حولات زیستی، روانی و اجتماعی نوجوانان	۲/۸۶	۰/۸۲	۰/۰۴۲	۵۲۶	۰/۰۱	۴/۳۴
۲	اصول برقراری روابط انسانی با فرزندان در دوره دبیرستان	۲/۳۷	۰/۷۹	۰/۰۳۹	۵۲۶	۰/۰۱	۲/۹۸
۳	بهداشت روانی نوجوان	۲/۵۹	۰/۷۵	۰/۰۳۵	۵۲۶	۰/۰۱	۳/۳۶
۴	هدایت اخلاقی و دینی نوجوان	۲/۹۷	۰/۷۹	۰/۰۳۹	۵۲۶	۰/۰۱	۵/۸۹
۵	بهداشت اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی	۲/۹۷	۰/۸۲	۰/۰۴۲	۵۲۶	۰/۰۱	۵/۷۱
۶	هدایت جنسی و مسایل مربوط به ازدواج	۲/۵۷	۰/۷۶	۰/۰۳۶	۵۲۶	۰/۰۱	۳/۲۵
۷	نمایی تحصیلی و شغلی در دوره دبیرستان	۲/۹۵	۰/۶۵	۰/۰۳۰	۵۲۶	۰/۰۱	۶/۸۴

نتایج جدول شماره ۱۰ نشان می دهد که T محاسبه شده در هر کدام از ردیف ها بزرگتر از بحرانی در سطح معنی داری ۰/۰۱ می باشد.

لذا، ۷ عنوان دوره آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان منطبق بوده، بنابراین این می توان گفت از نظر اولیای دانش آموزان دوره متوسطه، محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی آنها انطباق و هماهنگی داشته است.

جدول شماره ۱۱. نتایج تحلیل آماری نظرات مدیران مدارس درباره میزان انطباق محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان

ردیف	عناوین دوره	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	درجه آزادی (df)	سطح معنی داری (α)	ت محاسبه شده
۱	تحولات زیستی، روانی و اجتماعی نوجوانان	۲/۷۱	۰/۸۰	۰/۰۷۶	۴۷	۰/۰۱	۴/۹۶
۲	اصول برقراری روابط انسانی با فرزندان در دوره دبیرستان	۲/۶۴	۰/۸۲	۰/۰۸۱	۴۷	۰/۰۱	۳/۲۵
۳	بهداشت روانی نوجوان	۲/۶۵	۰/۸۳	۰/۰۸۳	۴۷	۰/۰۱	۳/۳۳
۴	هدایت اخلاقی و دینی نوجوان	۲/۷۸	۰/۸۰	۰/۰۸۰	۴۷	۰/۰۱	۶/۷۷
۵	هدایت اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی	۲/۶۵	۰/۸۵	۰/۰۸۶	۴۷	۰/۰۱	۳/۵۲
۶	هدایت جنسی و مسایل مربوط به ازدواج	۲/۶۴	۰/۷۹	۰/۰۷۸	۴۷	۰/۰۱	۳/۴۲
۷	هنمایی تحصیلی و شغلی در دوره دبیرستان	۲/۷۷	۰/۸۴	۰/۰۸۲	۴۷	۰/۰۱	۶/۲۱

نتایج جدول شماره ۱۱ نشان می دهد. که T محاسبه شده در هر کدام از ردیف ها بزرگتر از T بحرانی در سطح معنی داری ۰/۰۱ می باشد لذا هماهنگی عناوین دوره ها با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان تایید می گردد، بنابراین این می توان گفت از نظر مدیران، محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه انطباق و هماهنگی داشته است.

جدول شماره ۱۲. نتایج تحلیل آماری نظرات مدرسین درباره میزان انطباق محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده با

نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان

ردیف	عناوین دوره	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	درجه آزادی (d.f)	سطح معنی داری (α)	t محاسبه شده
۱	تحولات زیستی، روانی و اجتماعی نوجوانان	۲/۸۹	۰/۸۱	۰/۰۸۱	۵۰	۰/۰۱	۴/۴۴
۲	اصول برقراری روابط انسانی با فرزندان در دوره دبیرستان	۲/۴۷	۰/۷۸	۰/۰۷۹	۵۰	۰/۰۱	۲/۹۸
۳	بهداشت روانی نوجوان	۲/۵۹	۰/۷۶	۰/۰۷۶	۵۰	۰/۰۱	۳/۰۶
۴	هدایت اخلاقی و دینی نوجوان	۲/۹۷	۰/۷۹	۰/۰۷۹	۵۰	۰/۰۱	۵/۸۹
۵	هدایت اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی	۲/۹۷	۰/۸۲	۰/۰۸۲	۵۰	۰/۰۱	۵/۷۱
۶	هدایت جنسی و مسایل مربوط به ازدواج	۲/۸۶	۰/۷۹	۰/۰۷۹	۵۰	۰/۰۱	۳/۶۵
۷	هنمایی تحصیلی و شغلی در دوره دبیرستان	۲/۹۵	۰/۶۵	۰/۰۶۵	۵۰	۰/۰۱	۶/۸۴

نتایج جدول شماره ۱۲ نشان می دهد. که T محاسبه شده در هر کدام از ردیف ها بزرگتر از T بحرانی در سطح معنی داری ۰/۰۱ می باشد. لذا هماهنگی عناوین دوره ها با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان تایید می گردد، بنابر این می توان گفت از نظر مدرسین دوره ها، محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه انطباق و هماهنگی داشته است.

۵- بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان در زمینه مسایل تربیتی فرزندان و نیز تعیین میزان انطباق محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان بود. آموزشهایی که والدین نیاز دارند با توجه به پیشرفت جامعه بسیار متنوع می باشد. برای آموزش والدین لازم است در هر شهر و منطقه ای نیازهای آموزشی آنان، به طور دقیق مورد شناسایی قرار گرفته و اولویت بندی شوند تا براساس اولویت ها برنامه آموزشی اولیاء طراحی شود در آن صورت است که برنامه های آموزش خانواده، می تواند مفید واقع شود و کاملاً منطبق با نیازهای اولیای دانش آموزان باشد. نتایج بدست آمده نشان داد که از نظر اولیای دانش آموزان، مدیران و مدرسین، دوره های آموزش خانواده تاثیر زیادی بر رفتار اولیای دانش آموزان داشته است و همچنین شرکت در جلسات آموزش خانواده تا اندازه زیادی به افزایش آگاهی ها و دانسته های تربیتی اولیاء کمک نموده است. یافته حاضر با نتایج مطالعات پگی مزاروس^۱ و همکاران

^۱ - peggy, mezaros

^۲ - Paterson

(۲۰۰۲)، پاترسون^۱ (۱۹۷۴)، سگری (۱۳۷۳)، کریمی (۱۳۷۶)، نوری (۱۳۷۵)، محمدخانی (۱۳۷۶)، شیخ زاده (۱۳۷۵)، خان محمدی و فرهمند بافی (۱۳۷۳) و اسدی (۱۳۷۹) مبنی بر موثر بودن آموزش خانواده بر رفتار اولیای دانش آموزان و ارتقای آگاهی ها و معلومات آنها هماهنگی و همخوانی داشته است بنابراین می توان نتیجه گرفت که آموزش خانواده می تواند ضمن ارتقای آگاهی ها و دانش تربیتی اولیای دانش آموزان، به پیشگیری از بروز اختلالات رفتاری دانش آموزان کمک شایانی نموده و موجبات پیشرفت تحصیلی آنها را بیش از پیش فراهم نماید.

یافته های حاصل از بررسی نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه در زمینه مسایل تربیتی فرزندان نشان داد که نیازهای آموزشی آن ها به ترتیب اهمیت عبارت بودند از :

- (۱) نحوه ارتباط والدین با فرزندان نوجوان
- (۲) تربیت دینی و اخلاقی نوجوان
- (۳) آشنایی با ویژگی های روانی و عاطفی نوجوان
- (۴) آسیب های اجتماعی در دوره نوجوانی و شیوه های مقابله با آنها
- (۵) آشنایی با مراحل رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی نوجوان
- (۶) بهداشت روانی نوجوان
- (۷) راهنمایی تحصیلی و شغلی فرزندان نوجوان
- (۸) آموزش مهارت های اجتماعی به نوجوان
- (۹) هدایت جنسی و مسایل مربوط به ازدواج
- (۱۰) چگونگی برقراری ارتباط مناسب با مدرسه
- (۱۱) آموزش مهارت های زندگی به فرزندان نوجوان
- (۱۲) نحوه ارتباط والدین با یکدیگر
- (۱۳) روش های دوست یابی و نحوه برخورد با جنس مخالف
- (۱۴) شناخت نیازها و علائق نوجوان
- (۱۵) انتظارهای نوجوانان از بزرگسالان
- (۱۶) آشنایی با کتاب های مناسب نوجوانان
- (۱۷) برنامه ریزی تحصیلی و درسی برای فرزندان دبیرستانی
- (۱۸) رفتارهای ناهنجار نوجوان و چگونگی کاهش آنها
- (۱۹) نحوه گذران مطلوب اوقات فراغت در نوجوانان
- (۲۰) مشکلات تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی و چگونگی حل آنها
- (۲۱) هویت یابی نوجوان
- (۲۲) مدیریت خانواده و روش های اداره آن
- (۲۳) خانواده متعادل و مشخصه های آن
- (۲۴) اقتصاد خانواده و شیوه های بهینه سازی آن

در زمینه نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان پژوهش های اندکی در داخل کشور صورت گرفته است، لذا می توان اظهار داشت که از نظر اولیای دانش آموزان، مدیران و مدرسین، والدین دانش آموزان دوره متوسطه نیاز دارند که در زمینه های فوق در دوره های آموزش خانواده، آموزش های لازم را دریافت نمایند. یافته حاصله به طور غیر مستقیمی با نتایج مطالعات استرم^۱ و همکاران (۱۹۹۲)، گاوین دی بیکر^۲ (۲۰۰۴) و نقاش (۱۳۷۳) مبتنی بر وجود نیازهای آموزشی در والدین پیرامون مسایل تربیتی فرزندان همخوانی و هماهنگی داشته است بر این اساس می توان نتیجه گرفت در نظر گرفتن نیازهای آموزشی والدین برای برنامه ریزی دوره های آموزش خانواده در مدارس بایستی از سوی برنامه ریزان و کارشناسان انجمن اولیا و مربیان به صورت جدی مدنظر قرار گیرد تا اثربخشی و کارآمدی دوره ها افزایش پیدا کند.

^۱-Storm

^۲-Gavin-D-Bacer

همچنین نتایج آزمون T جهت بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه، نشان میدهد از نظر اولیای دانش آموزان، مدیران و مدرسین دوره ها، محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره متوسطه انطباق و هماهنگی داشته است.

بنابراین نتیجه گرفته می شود که محتوای آموزشی دوره ها تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی والدین مطابقت داشته و مورد نیاز آنها بوده است این یافته پژوهش با یافته های پژوهشی هرتل (به نقل از اسدی ۱۳۷۹)، فلدهوسن و کروس^۱ (۱۹۸۵)، به نقل از ثابتی، (۱۳۷۹)، مک دانیل^۲ (۱۹۸۷) به نقل از ثابتی، (۱۳۷۵)، بیدگل، خان محمدی و فرهمند بافی (۱۳۷۳)، رفا کار و حسن پور (۱۳۷۵)، ثابتی (۱۳۷۵)، محمد خانی (۱۳۷۶) توانای رشید (۱۳۷۹)، و فتح آبادی و عموپی (۱۳۸۱)، مبنی بر مطابقت محتوای دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی والدین و اثر بخشی این دوره ها همخوانی و هماهنگی دارد.

با توجه به اینکه نتایج پژوهش نشان دهنده مطابقت و هماهنگی محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی والدین است ولی همه نیازهای آموزشی آنها را در بر نمی گیرد لذا پیشنهاد می گردد که مدرسان آموزش خانواده علاوه بر آموزش سر فصل های مصوب و عناوین نیازهای آموزشی حاصل از این پژوهش، طبق یک نظر خواهی در ابتدای دوره، نیازهای دیگر والدین را نیز شناسایی نموده و بر آن اساس برنامه آموزش خود را تنظیم و ارائه نمایند. جهت افزایش مشارکت و فعال شدن والدین در کلاسهای آموزش خانواده، مدرسان از روشهای فعال آموزشی استفاده نموده و در صورت ممکن از فیلمهای آموزشی نیز بهره گیرند، مدیران مدارس در جلسه عمومی اولیاء، آنها را نسبت به شرکت در دوره های آموزش خانواده تشویق و با دلایل و شواهد عینی تاثیر آن را در عملکرد آموزشی و رفتاری فرزندان روشن و تبیین نمایند. جهت رفع مشکلات ارتباطی میان فرزندان و والدین، پیشنهاد میگردد که در برخی از جلسات آموزش خانواده فرزندان نیز حضور داشته باشند، تا نظرات آنها نیز مورد توجه قرار گیرد. به منظور ایجاد هماهنگی در شیوه های تربیتی فرزندان، پیشنهاد میشود در مدارس تربیتی اتخاذ شود که پدر و مادر تماماً در برخی از جلسات آموزش خانواده شرکت نمایند.

منابع و مآخذ

منابع فارسی

- اسدی، شهرام (۱۳۸۱). بررسی میزان تاثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود در دوره راهنمایی و متوسطه شهرستان شهر رضا، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان.
- انجمن اولیاء و مربیان (۱۳۷۷). دستورا ل عمل جامع آموزش خانواده، دفتر مرکزی انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران.
- بیدگل، آفاق و خان محمدی، فاطمه و فرهمند بافی، مرضیه (۱۳۷۳). عملکرد کلاسهای آموزش خانواده در اصفهان.
- تقی زاده، احسان (۱۳۷۵). اهمیت آموزش خانواده و ضرورت بازنگری در آن، ماهنامه تربیت، دوره یازدهم، شماره ۱۰.
- تیموری، کاوه (۱۳۷۳). اهمیت آموزش خانواده و آثار مثبت آن، روزنامه اطلاعات، شماره ۲۰۳۹۲، ۲۲ دی.
- توانای رشید، اسماعیل (۱۳۷۹). بررسی تاثیر کلاسهای آموزش خانواده در نگرش والدین نسبت به مسایل آموزشی و پرورشی فرزندان در سطح استان آذربایجان غربی، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی.
- ثابتی، حسن (۱۳۷۵). بررسی نگرش اولیای دانش آموزان درباره عوامل موثر در جذب آنها به کلاسهای آموزش خانواده در شهر یزد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- رفاکار، مریم و حسن پور، جعفر (۱۳۷۵). بررسی ابعاد آموزش خانواده از دیدگاه اولیاء، مدیران و مدرسین و دانش آموزان مدارس راهنمایی و متوسطه استان مازندران، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان مازندران.
- شیولسون، ریچارد (۱۳۷۱). استدلال آماری در علوم رفتاری، جلد دوم ترجمه علیرضا کیامنش، تهران - انتشارات جهاد دانشگاهی.
- شیخ زاده، مصطفی (۱۳۷۵). بررسی تاثیر آموزش های خانواده و مدرسه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی شهرستان ارومیه، طرح پژوهشی اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل.
- شریفی، حسن پاشا و شریفی، نسترن (۱۳۸۰). روشهای تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات سخن.
- عصاره، علیرضا (۱۳۷۴). آموزش اولیاء ضرورت اعتلای خانواده، تربیت، دوره یازدهم، شماره ۵، بهمن ماه.

^۱-feld housen&Cruss

^۲-Mcdanial

فتح آبادی ، جلیل و عمویی ، رضا (۱۳۸۱) . بررسی عملکرد کلاسهای آموزش خانواده از نظر والدین ومدیران مدارس شهرستان های استان تهران ، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش شهرستانهای استان تهران .

قمری ، مهران و اشرف ، علی (۱۳۷۵) . بررسی نظرات اولیاء ، مدیران ومدرسين پیرامون علل گرایش و عدم گرایش اولیاء نسبت به آموزش خانواده ، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان همدان.

کریمی ، عبدالرسول (۱۳۷۶) . بررسی تاثیر کلاسهای آموزش خانواده بر میزان آگاهی های تربیتی و الدین شهر تهران ، طرح پژوهشی ، شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش شهر تهران .

محمد خانی ، کیهان (۱۳۷۶) . بررسی نگرش والدین دانش آموزان شهر تهران در مورد میزان اثر بخشی برنامه های آموزش خانواده در بر آوردن نیازهای آموزشی آنان ، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید بهشتی ، ۱۳۷۶.

نقاش ، فاطمه (۱۳۷۳) . نیازهای آموزشی والدین فرهنگی برای تربیت فرزندان در شهرستان گرمسار ، پایان نامه کارشناسی - دانشکده مدیریت وبرنامه ریزی وزرات آموزش و پرورش .

نوابی نژاد ، شکوه (۱۳۷۹) . مشاوره ازدواج وخانواده درمانی ، تهران، انتشارات انجمن اولیاء ومربیان.

نوابی نژاد ، شکوه (۱۳۷۳) . راهنمایی ومشاوره ، تهران ، انتشارات معاصر.

وفادار، صداقت (۱۳۷۴) . نوآوری در نحوه برگزاری کلاسهای آموزش خانواده ، ماهنامه پیوند ، تهران، انتشارات انجمن اولیا ومربیان، شماره ۱۹۱-۱۸۲ .

منابع انگلیسی

- Gavin,dc- Becker (۲۰۰۴) *family education*, Network.
- Peggy.S. Meszavos, Gloria-Bird, Bonnie-Graham, Melissa-Chase, *Parent education* website Development, center for information Technology impacts on children,
- Sandra-Christenson, Jane-Conoley and other Practioners, *Parent education*, Website Development, center for information Technology impacts on children,
- Storm, Abraham, adams, albert, Berlin, lisa (۱۹۹۲) *family education at elementary school*, *psychological Bulletin*, Vol ۲ November: ۵۶-۸۰ .
- Paterson, William (۱۹۷۴) *Parent education at schools*, *Family process*, ۵: ۲۲۱-۲۳۵.